

[K] **DE UITVINDING VAN BRUGGE.
STAD VAN DELACENSERIE**

Op het einde van de negentiende eeuw onderging de stad Brugge een heuse gedaanteverwisseling. Die was hoofdzakelijk te danken aan één persoon: de stadsarchitect Louis Delacenserie. Zijn invloed op het middeleeuwse stadsbeeld van Brugge is zo bepalend geweest dat verscheidene van zijn restauraties en realisaties een eeuw later zelf het onderwerp zijn van restauratie. Naar aanleiding van zijn honderd jaar overlijden brengt het Bruggemuseum in het Gruuthusemuseum een ode aan zijn leven en werk.

De plek waar de tentoonstelling huist, is niet willekeurig gekozen, en is mede onderwerp van de tentoonstelling. De restauratie van het Gruuthuse is voor Delacenserie samen met het nieuwe Provinciaal Hof de bekroning van zijn carrière als stadsarchitect. Deze functie bekleedt hij gedurende tweeëntwintig jaar, van 1870 tot 1892. Als stadsarchitect bouwt, verbouwt en restaureert Delacenserie talloze openbare en privégebouwen, en geeft hij advies over vele bouwdoSSIERS. Tijdens deze periode beïnvloedt hij het architectuurleven van de stad in sterke mate, en verandert grondig het aanzien van de Brugse binnenstad. Haar witgekalkte aanzien zal getransformeerd worden tot een ideëel historisch plaatje dat teruggrijpt naar de gotische bouwprincipes uit de middeleeuwse bloeiperiode van de stad.

De bijdrage die Delacenserie aan de transformatie van de stad levert, is echter niet los te zien van een

algemeen cultureel en maatschappelijk gedachtegoed. Hij is de juiste persoon op het juiste moment en op de juiste plek. Zo verandert de houding van het stadsbestuur tegenover haar eigen geschiedenis en toekomst van de stad met de politieke machtswisseling in 1876. Onder andere door het uitblijven van een heropleving van de Brugse economie komt er dan een einde aan het liberale bewind. De geschiedenis van de rijkste periode van de stad wordt voor het katholieke bestuur een te koesteren herinnering die opnieuw realiteit moet worden, als is het een garantie op een nieuwe economische en culturele bloeiperiode. Nieuwe bedrijven vestigen zich in de rand, en ook de uitbouw van de haven van Zeebrugge blijft primordiaal, maar de stadskern, de lokale trots, zal zich vooral op de middeleeuwse verbeelding en herinnering moeten beroepen.

De interesse voor de middeleeuwse periode van de stad maakt in die jaren ook opgang bij architecten en geschiedkundigen. De gotische bouwstijl wordt hierbij als enige mogelijke stijl voor restauratie én nieuwbouw naar voren geschoven. De weg wordt onder andere geëffend door A.G.B. Schayes en Auguste Schoy, die verantwoordelijk zijn voor de eerste omvangrijke publicaties over de geschiedenis van de architectuur in België. Zo zal Schayes voor de Belgische steden een hiërarchie opstellen met als uitgangspunt de verschillende architectuurperiodes. Hieruit komt Brugge duidelijk naar voren als een gotische stad. Ook stads- en tijdgenoten van Delacenserie bepalen mee het positieve klimaat voor

Provinciaal Hof, een ontwerp van Louis Delacenserie op de Markt in Brugge,
Foto Stadsarchief Brugge.

neogotische bouwprincipes, zoals Adolf Duclos en Charles Verschelde die via studie en inventarisatie de middeleeuwse architectuur, haar stijlkenmerken en details in kaart brengen, en de Engelsman James Weale, die met onderbouwde reisgidsen een belangrijke rol speelde in het promoten van het toeristische, middeleeuwse gezicht van Brugge.

Het Brugge zoals we het ook vandaag kennen, is dus een uitvinding, een constructie. Iets uitvinden betekent fantaseren en dromen over iets, en er tegelijkertijd op een wetenschappelijke manier onderzoek naar doen. Het is dat wat Delacenserie met Brugge deed: enerzijds fantaseren over wat misschien ooit bestaan zou hebben, en anderzijds deze dromen met historisch onderzoek staven. Net deze combinatie maakt van Delacenserie een belangrijk architect. Zijn wil tot historiseren van de stad zet hij in om renovaties met zoveel mogelijk historisch onderbouwde kennis uit te voeren. Maar tegelijk deinst hij er niet voor terug om aanvullingen te maken waar het historisch onderzoek tekortschiet of waar stijkkundige imperfecties verbeterd kunnen worden. Deze historische kennis gaat hij bovendien ook inzetten voor volledige en gedeeltelijke nieuwbouwprojecten. Dit is bijvoorbeeld gebeurd voor het Provinciaal Hof of het interieur van het Gruuthusemuseum.

Delacenserie krijgt in Brugge de kans het gedachtegoed van de internationale voorbeelden Viollet-le-Duc, Pugin en Ruskin in praktijk te brengen. Met Brugge als voorbeeld gaat het hier niet meer om enkele geïsoleerde monumenten, maar om een volledig stadsgeheel, dat dermate gaat transformeren dat het opnieuw een realiteit wordt. De eigenlijke hoofdbrok van de tentoonstelling bevindt zich dan ook niet in het Gruuthuse, maar in de stad Brugge zelf: de vele woningen en publieke gebouwen die Delacenserie tijdens zijn ambt bouwde en verbouwde. Niet veel architectuurtentoonstellingen hebben het geluk hun eigenlijke onderwerp en resultaat van het ontwerpproces bijna binnen te kunnen brengen op een tentoonstelling. Zo kan de hele stad Brugge als een verlenging van de tentoonstelling gezien worden, waarbij de onderwerpen die het Gruuthuse behandelt slechts een soort inleidend document zijn. Dit gebeurt via vier grote blokken: een duiding van het culturele klimaat waarin Brugge eind negentiende eeuw

verkeerde, een biografisch gedeelte over Delacenserie, een analyse van zijn twee grote publieke werken voor de stad Brugge, en een deel over wat deze neogotische beweging teweegbracht voor de twintigste-eeuwse architectuur en het architectuurbeleid in Brugge. De middelen die de tentoonstelling inzet, zoals computermodellen die de renovatiefases en -elementen tonen en een opstelling van een soort werkkamer, geven echter een zeer algemeen en onsamenhangend beeld.

Met vrij weinig historische documenten ter inzage lijkt er in het Gruuthusemuseum veel herrie te worden gemaakt over iets wat zich hoofdzakelijk buiten zijn muren afspeelt: het werkelijk gaan bekijken van de gebouwen en ze opnemen in hun stedelijke context. Als het grote publiek, tot wie de tentoonstelling zich richt, louter en alleen het erfgoed van Delacenserie in de stad zal opzoeken, wentelt het zich echter opnieuw in het historiserende gedachtegoed, waarbij het dit beeld als enige mogelijke stadsbeeld ziet voor Brugge. In het vierde deel van de tentoonstelling komt duidelijk de polemiek naar voren die sinds Delacenserie ingezet is: “modern” bouwen staat lijnrecht tegenover “historiserend” bouwen of behoud. Over een genuanceerde stellingname die beide standpunten aanvaardt en verwerkt, lijkt moeilijk te communiceren. De stad bestaat niet zonder haar historische achtergrond, maar ze is ook geen momentopname van een bepaalde periode, en moet dus steeds een actueel denken omtrent nieuwbouw en renovatie op haar territorium toelaten. Het debat over de rol van hedendaagse architectuur in de stad, met projecten zoals het Concertgebouw of het paviljoen van Toyo Ito op de Burg, maar ook andere vormen van architectuur uit de twintigste eeuw, is hierbij zeer belangrijk. Delacenserie slaagde erin Brugge een nieuw aanzien te geven volgens de toen algemeen heersende opvattingen. Het is erfgoed van erfgoed.

VÉRONIQUE BOONE

De tentoonstelling *De uitvinding van Brugge. Stad van Delacenserie* is nog te bezoeken tot 25 april 2010 in het Bruggemuseum Gruuthuse, Dijver 17, B-8000 Brugge. Meer informatie vindt u op www.deuitvindingvanbrugge.be.